

ETHICAL PROBLEMS OF MODERN EDUCATION

Tursunbayeva Nargiza Komiljonovna¹

Nukus State Pedagogical Institute named after Ajiniyaz

KEYWORDS

modern education, student,
system, solution, trend, moral
norm

ABSTRACT

This article analyzes the negative and positive aspects of modern education, its moral problems. The importance of the educational system in the social life of pupils and students is considered.

2181-2675/© 2022 in XALQARO TADQIQOT LLC.

DOI: 10.5281/zenodo.7216776

This is an open access article under the Attribution 4.0 International(CC BY 4.0) license (<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/deed.ru>)

¹ Assistant, Nukus State Pedagogical Institute named after Ajiniyaz, Uzbekistan

ZAMONAVIY TA'LIMNING AXLOQIY MUAMMOLARI

KALIT SO'ZLAR:

zamonaviy ta'lim, talaba, tizim, yechim, tendentsiya, axloqiy me'yor

ANNOTATSIYA

Ushbu maqolada zamonaviy ta'limning salbiy va ijobiy tomonlari, uning axloqiy muammolari tahlil etilgan. Ta'lim tizimining o'quvchilar va talabalar ijtimoiy hayotidagi ahamiyati ko'rib chiqilgan.

Ta'lim tizimida sezilarli o'zgarishlarni keltirib chiqaradigan jahon taraqqiyotining asosiy zamonaviy tendentsiyalari quyidagilardan iborat:

- Jamiyatning rivojlanish sur'atlarini tezlashtirish va buning natijasida odamlarni tez o'zgaruvchan sharoitlarda hayotga tayyorlash zarurati;
- xalqaro hamjamiyat doirasidagi hamkorlik natijasidagina hal etilishi mumkin bo'lgan global muammolarning paydo bo'lishi va kuchayishi, bu esa yosh avlodda zamonaviy tafakkurni shakllantirishni taqozo etadi;
- jamiyatni demokratlashtirish, siyosiy va ijtimoiy tanlash imkoniyatlarini kengaytirish fuqarolarning bunday tanlovga tayyorlik darajasini oshirish zaruriyatini keltirib chiqaradi;
- iqtisodiyotning jadal rivojlanishi, raqobatning kuchayishi, malakasiz va past malakali ishchi kuchining qisqarishi, bandlik sohasidagi chuqur tarkibiy o'zgarishlar, bu xodimlarning malakasini oshirish va qayta tayyorlashga doimiy ehtiyojni belgilab beradi. ularning professional harakatchanligi;
- yoshlar va kattalar uchun ta'limning jadal, jadal rivojlanishiga olib keladigan inson kapitali ahamiyatining oshishi.

Rivojlanayotgan jamiyatga zamonaviy bilimli, ma'naviyatli, ishbilarmon, har qanday sharoitda mustaqil qaror qabul qila oladigan, hamkorlik qilishga qodir, harakatchanligi, dinamikligi, konstruktivligi bilan ajralib turadigan, madaniyatlararo hamkorlikka tayyor, taqdiri uchun mas'uliyatni his qiladigan insonlar kerak. mamlakatning ijtimoiy-iqtisodiy farovonligi uchun. Ta'lim tizimi nafaqat fuqarolik jamiyati va huquqiy davlat sharoitida yashashga, balki ularni yaratishga ham qodir insonlarni tayyorlashi kerak.

Ta'lim tizimiga – yuksak ma'lumotli, raqobatbardosh, turli xil malaka, bilim, ko'nikma va malakalarga ega bo'lgan mutaxassislarni tayyorlash alohida o'rin tutadi. Ta'lim jarayonida inson ko'nikma, qadriyatlar va xulq-atvor tizimini shakllantirishi kerak, ularning umumiy asosi jahon miqyosida tan olingan qadriyatlardir. Ta'lim shaxsni shakllantirishga qaratilgan bo'lishi kerak, u quyidagilar bilan tavsiflanadi: odoblilik, halollik, adolat; ochiqlik, muhokama qilish va tinglashga tayyorlik; odamlarga do'stona munosabat; o'z-o'zini hurmat qilish; boshqalarga (shaxslarga, etnik va madaniy guruhlar vakillariga), ularning turmush tarziga hurmat va bag'rikenglik; jamiyat farovonligi uchun g'amxo'rlik; demokratiya g'oyalari sodiqlik; vatanparvarlik va fuqarolik; ta'limning qadr-qimmatini yangi g'oyalar,

tushunchalar, ijodiy imkoniyatlarga yo'l ochish sifatida tushunish.

Shu bilan birga, bir qator asarlarda ta'lim tizimidagi asosiy e'tibor tarbiyaviy jihatga o'tkaziladi, chunki "bilim nafaqat foyda olish uchun, balki dunyoqarash qadriyatlarini ro'yobga chiqarish uchun ham kerak"; ehtiyojlar madaniyatini shakllantirish; hamkorlik, muloqot, hurmat, birgalikda yashash, hayotni, tabiatni, axloqiy, ekologik qadriyatlarni tarbiyalash tamoyillariga asoslangan shaxslararo muloqotning yangi shakllarini izlash.

Shunday qilib, ta'lim inqirozidan chiqish yo'llarining xilma-xilligi ilgari suriladi va muhokama qilinadi, ularning amalga oshirilishi muayyan sohalarda ma'lum natijalar beradi.

Har qanday sohadagi, jumladan, ta'lim sohasidagi inqiroz ilgari hukmron bo'lgan taraqqiyot modelining o'ziga xos "charchaganligi"dir. Inqirozdan chiqish yo'li (inqiloblar, tub tanaffuslar, islohotlar) - bu eski model yordamida dunyo talqin qilingan va haqiqatda sodir bo'layotgan mazmun o'rtasidagi bo'shliq.

Ta'lim usullari va usullarini o'zgartirish zarurati asosidagi yana bir muammo - bilishning asosiy bosqichlari va ularning o'zaro bog'liqligi masalasidir. Klassik ta'lim tizimining negizida an'anaviy ravishda bilishning konkret-sezgi, hissiy va mavhum-mantiqiy, nazariy bosqichlari ajratilgan. Idrokning bu ikki darajasining o'zaro bog'liqligi so'zda e'tirof etilgan bo'lsa-da, aslida u, demak, unga asoslangan ta'lim tizimi mantiq, aql, aql va nazariy ilmiy darajani rivojlantirishga ustunlik berib, ratsionalistik edi. Bu jarayon 7 yoshdan 14 yoshgacha eng faol ekanligiga ishonishgan. Bu degani ushbu davr mobaynida o'quvchilarda ta'lim jarayonida axloqiy me'yorlarni bir qatorda singdirish kerak ekanligidir.

Shaxsning har bir psixologik va xulq-atvor xususiyatini shakllantirish va rivojlantirish uchun bolalarni o'qitish va tarbiyalashni boshlash va faol ravishda olib borish eng oqilona bo'lgan muayyan davr mavjud. Bu xususiyatning rivojlanishining sezgir davri deb ataladi. Har bir bolaning individual rivojlanish jarayoni muayyan sharoitlarda, moddiy va ma'naviy madaniyatning o'ziga xos ob'ektlari, odamlar va ular o'rtasidagi munosabatlar bilan o'ralgan holda amalga oshiriladi. Bularning barchasi birgalikda bolaning psixologik rivojlanishi uchun shart-sharoitlarni tashkil qiladi. Ularga uning individual xususiyatlari, tug'ilishdan beri mavjud bo'lgan ma'lum moyilliklardan foydalanish va tegishli qobiliyatlarga aylantirish, sifat jihatidan o'ziga xoslik va rivojlanish jarayonida olingan psixologik va xulq-atvor xususiyatlarining kombinatsiyasi bog'liq. Rivojlanish omillari bir xil bo'lgan bir xil bolalar turli xil sharoitlarda psixologik va xulq-atvorda turlicha rivojlanishi mumkin.

Bu ularning rivojlanish tezligi va yutuqlar darajasiga tegishli. Bolaning rivojlanishi uchun sharoitlar qanchalik qulay bo'lsa, u xuddi shu vaqt ichida ko'proq narsaga erisha oladi. Psixologik rivojlanish bilan bog'liq yana bir nazariy tushuncha rivojlanish omillaridir. Bu o'qitishning metod va vositalari, o'qitishni tashkil etish va mazmuni, o'qituvchilarning pedagogik tayyorgarlik darajasidir. Rivojlanish omillari unga yordam berishi yoki to'sqinlik qilishi, bolaning rivojlanish jarayonini tezlashtirishi yoki aksincha, sekinlashtirishi mumkin. Bolalarning yoshga bog'liq rivojlanish qonuniyatlarini tushunishda faoliyatning etakchi turi va aloqaning etakchi turi tushunchalari alohida rol o'ynaydi.

Yosh tushunchasi bolalarning psixologik rivojlanishi haqidagi g'oyalar bilan ham

bog'liq. Psixologiyada yoshning ikkita tushunchasi mavjud: jismoniy yosh va psixologik yosh. Birinchisi, bolaning tug'ilishidan keyin o'tgan yillardagi hayot vaqtini tavsiflaydi, ikkinchisi esa o'sha vaqtga qadar erishilgan psixologik rivojlanish darajasini ko'rsatadi. Bolalarning yoshi va kognitiv xususiyatlarini tahlil qilish shuni ko'rsatadiki, har bir yoshda bolalarni tarbiyalash o'ziga xos xususiyatlarga ega va zarurat tug'ilganda, bu xususiyatlarni hisobga olgan holda boshqacha tarzda qurilishi kerak. Ta'lim psixologiyasining vazifasi turli yoshdagi bolalarning psixologik rivojlanishidagi eng tez rivojlanishini ta'minlashni kutgan holda, o'qitishning maqsadlari, mazmuni va usullarini belgilashda bolalarning yosh xususiyatlarini hisobga olish bo'yicha dalillarga asoslangan tavsiyalarni ishlab chiqishdan iborat.

Har bir xalqning yoki millatning o'ziga xos axloqi bilan bir qatorda umumbashariy axloq me'yorlari xam bor. Bunday axloq me'yorlari jamiyatning umumiy taraqqiyotiga albatta samarali ta'sir ko'rsatmasdan qolmaydi. Axloqiyotning muhim xususiyati shundaki, u odamlarning harakatlariga ko'rsatma bo'lib xizmat qiladi. Biz axloqiy jixatdan yaxshi yoki yomon bo'lishimiz albatta xarakterimizda namoyon bo'ladi. Axloqiy fazilatlar - bu odamning fe'l atvori, temperamentining xususiyatlari, ular haqidagi bilimlarni maxsus fan sifatida ta'kidlash uchun Aristotel 'axloq' atamasini kiritdi [1].

Har bir inson yaxshi va yomon kontseptsiyalarga asoslanib, qandaydir vaziyatda qanday ishlashni o'zlari hal qilish huquqiga egadir. Bunday vaziyatlarda uning axloqiy va axloqiy nuqtai-nazari haqida fikr yuritish mumkin. Nima uchun axloqiy tanlov kerak va uning ta'siri nimani anglatishi kerak, shuning uchun tanlangan yo'nalishda qadam qo'yadi, shaxs uning shaxsiyatini va uning atrofidagi odamlarning fikrini shakllantiradi. Axloqiy tanlov xalqlarning rivojlanishiga ta'sir qilishi mumkin, chunki ko'pincha prezidentlar o'zlarining axloqiy me'yorlariga asoslangan tanlovlarni amalga oshiradilar. Insonning odo axloqlari haqida bir qancha alommlarimiz ham o'z fikrlarini bayon etganlar. Arastu ham «Kim fanda ilgarilab, axloqda oqsasa, u oldinga emas, ko'proq orqaga ketadi» degan o'z fikrlari bilan insoning axloqi haqida juda ma'noli gaplar yozib qoldirganlar. Va bu bizning fanimizni yanada kengroq boyitishga o'z xissasini qo'shib kelmoqda [2].

Xulosa qilib aytganimizda, Yangi sivilizatsiya rivojlanishining belgilari - mehnat, ta'lim va dam olish o'rtasidagi tafovutni bartaraf etish, intellektual faoliyatning ustuvorligi; boyluk yaratishdan xizmatlar ishlab chiqarishga o'tish; axborot sohasini rivojlantirish, axborot mehnatning yangi universal o'lchovi, asosiy ishlab chiqarish resursi, sanoat sifatida; ijtimoiy maqomning ta'limdagi farqlarga bog'liqligi bilan xarakterlanadi. Bularning barchasi jamiyat taraqqiyotida ta'limning o'rni, axloqiy me'yorlar rolining o'zgarishiga olib keladi, bu esa har tomonlama bilimli odamlarni talab qiladi; ta'limni inson huquqlarini amalga oshirish shakllaridan biriga aylantiradi; inson hayotining strategik muhim sohasida; ta'lim, tarbiya, pedagogik faoliyat tizimining o'zida o'zgarishlarni talab qiladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Muxamyedova Z.M., Umirzakova N.A O'quv Qo'llanma, Toshkent
2. G. J. Abdullayeva. GLOBAL BIOETIKANING AXLOQIY MUAMMOLAR. TSDI & TMA | International Conference | 2022

3. Belyaeva L. A. Ta'lim falsafasi pedagogik faoliyatning asosi sifatida / Uralsk, shtat. ped. in-t. - Yekaterinburg, 1993. - 125
4. Ta'lim falsafasi. - M.: "Yangi ming yillik" jamg'armasi, 1996. - 288 b.